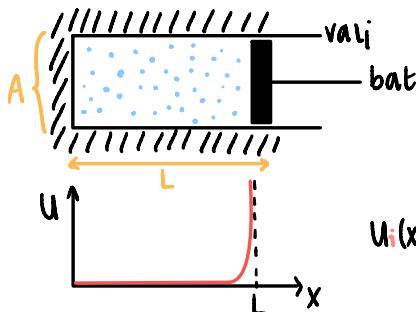

Eračba stanja

→ Zanima nas, kako jo bomo dobili iz faznega integrala, torej kako bomo iz njega tako kot \bar{E} dobili še ostale količine, npr. tlak

Zanima nas, kaj se dogaja s tlakom, če premikamo bat.
Bat za plin predstavlja nek potencial (U)

Potencial U deluje na vsako molekulo posebej

$$U_i(x_i, L) = \begin{cases} 0; & x_i < L \\ \infty; & x_i > L \end{cases} = U_i(x_i - L)$$

Koordinata i-te molekule

Opazimo, da potencial ni odvisen od koordinate in parametra L posebej, temveč le od njune razlike

Energija = $E_{kin.} + \sum_i U_i(x_i - L)$ → Iz tega želimo izračunati silo bata na plin

$$\sum_{i=1}^N \frac{p_i^2}{2m}$$

Ni odvisna od lege bata

Ker $E_{kin.}$ ni odvisna od L , bo odvod po L enak 0

$$\text{Sila bata na plin: } F_x = \sum_i F_{xi} = - \sum_i \frac{\partial U_i}{\partial x_i} = - \sum_i \frac{\partial U_i}{\partial (x_i - L)} = \frac{\partial}{\partial L} \sum_i U_i = \frac{\partial U}{\partial L} = \frac{\partial E}{\partial L}$$

sila bata na posamezno molekulo

Sila na posamezno molekulo plina, cereteta po vseh molekulah v plinu
= gradient potenciala, ki ga bat predstavlja ta plin

Tlak plina?

$$\bar{P} = - \frac{\bar{F}_x}{A} = - \frac{1}{A} \frac{\partial \bar{E}}{\partial L} = - \frac{\partial \bar{E}}{\partial V} \quad (*)$$

$$\text{Fazni integral: } e^{-\beta F} = C \int e^{-\beta E} d\Gamma \quad | : e^{-\beta F}$$

$$1 = C \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma \quad | \frac{\partial}{\partial V}$$

$$0 = C \int -\left(\frac{\partial E}{\partial V}\right) \cdot e^{-\beta(E-F)} d\Gamma + C \int \frac{\partial F}{\partial V} \cdot e^{-\beta(E-F)} d\Gamma$$

$$= - \int \frac{\partial E}{\partial V} \rho(E) d\Gamma = - \frac{\partial \bar{E}}{\partial V} \quad | \frac{\partial F}{\partial V} \cdot C \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma = 1$$

$$\Rightarrow \left(\frac{\partial \bar{E}}{\partial V} \right)_\beta = \frac{\partial F}{\partial V} \rightarrow \text{Nesemo v } (*) \Rightarrow \boxed{\bar{P} = - \left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta}$$

Enačba stanja idealnega plina

$$E = \frac{p_1 \vec{x}}{2m} + \frac{p_2 \vec{y}}{2m} + \frac{p_3 \vec{z}}{2m} + \frac{p_4 \vec{x}}{2m} + \dots$$

$$\bar{e}^{\beta F} = C \cdot \exp \left[-\beta \sum_i \left(\frac{p_{1x}^2}{2m} + \frac{p_{1y}^2}{2m} + \frac{p_{1z}^2}{2m} \right) \right] \prod_{i=1}^N \underbrace{dx_i dy_i dz_i}_{VN} dp_{ix} dp_{iy} dp_{iz} = CV^N \cdot \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3}{2}N}$$

$$F = -\frac{1}{\beta} \cdot \left[\ln C + N \cdot \ln V + \frac{3N}{2} \cdot \ln \frac{2\pi m}{\beta} \right]$$

ža tukaj je važen le ta člen

$$\gamma_V = - \left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta = \frac{1}{\beta} \cdot N \cdot \frac{3}{2V} \ln V = \frac{Nk_B T}{\beta V} = \frac{\tilde{m} N A k_B T}{M V}$$

Virialna enačba stanja

↳ sile med delci

$$\text{Enačba stanja idealnega plina: } \gamma_V = \frac{N}{\beta V} \cdot 1 \cdot \beta / \rho \Rightarrow \frac{\beta \gamma_V}{\rho} = 1$$

Če nimamo idealnega plina, prizakujemo na decni odstopanje od 1, ki bo tem izraziteje, čim gostote bo plin

$$\frac{\beta \gamma_V}{\rho} = 1 + \sum_{i=2}^{\infty} \beta_i \rho^{i-1}$$

idealni plin

odstopanje od idealnega plina zaradi sil med delci

Odstopanje lahko zapisemo kot razvoj po potencah gostote

Energija realnega plina:

$$E = E_{kin} + \sum_{i,j} \Phi_{ij} \quad \text{Parski potencial med delcema i in j: } \Phi_{ij} = \Phi(|\vec{r}_i - \vec{r}_j|)$$

(odvisen je od razdalje med delcema)

Fazni integral:

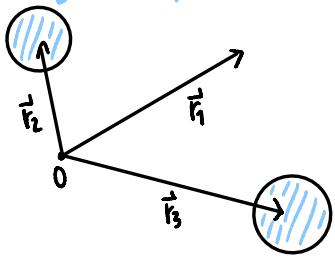
$$\bar{e}^{\beta F} = C \cdot \exp \left[-\beta \sum_{i=1}^N \sum_{j=2}^{\frac{1}{2}N} \right] \prod_{i=1}^N \underbrace{dp_i}_{\text{integral po gibalnih kolitvah}} \underbrace{\exp \left[-\beta \sum_{i,j} \Phi_{ij} \right]}_{\text{Konfiguracijski integral QN}} \prod_{i=1}^N d\vec{r}_i$$

$$\text{integral po gibalnih kolitvah} = \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3}{2}N}$$

$$Q_N = \exp[-\beta \Phi_{12}] \exp[-\beta \Phi_{13}] \cdot \dots \exp[-\beta \Phi_{23}] \cdot \dots d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \cdot \dots d\vec{r}_N =$$

$$= \left[1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{12}}) \right] \left[1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{13}}) \right] \cdot \dots d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \cdot \dots d\vec{r}_N$$

Upoštevamo, da so v dovolj redkem plinu interakcije med delci čibke, eksponente zapisemo malce drugače

Leto je $[1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{12}})]$ različen od 1.

Tedaj upoštevamo, da bo skoraj povsod v prostoru $\exp[-\beta \Phi_{12}]$ enak 1 oz. da bo torej $1 - \exp[-\beta \Phi_{12}]$ enak 0.

Ko integriramo po \vec{r}_1 je koordinata delca 2 fiksna. Obstaja okolica delca 2, kjer je razdalja med delcema 1 in 2 tako majhna, da je $\Phi_{12} \neq 0$.

Če je plin dovolj redek so okolice 3, 4, ..., N-tega delca dovolj narazen. Produkt oklepajev v integralu lahko tedaj dovolj dobro aproksimiramo z našnježjim redom v produktu.

$$\Rightarrow Q_N \approx \int [1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{12}}) - (1 - e^{-\beta \Phi_{13}}) - (1 - e^{-\beta \Phi_{14}}) - \dots - (1 - e^{-\beta \Phi_{1N}}) - \dots] d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \dots d\vec{r}_N =$$

$$= V^N - V^{N-2} \int (1 - e^{-\beta \Phi_{12}}) d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 - \dots = V^N - V^{N-1} \int (1 - e^{-\beta \Phi_{12}}) d\vec{r}_{12} - V^{N-1} \int (1 - e^{-\beta \Phi_{13}}) d\vec{r}_{13} - \dots$$

Prvi oklepaj je odvisen le od \vec{r}_1, \vec{r}_2 , zato od integracije po $\vec{r}_3, \vec{r}_4, \dots, \vec{r}_N$ dobimo le to

$$\Phi_{12} = \Phi(\vec{r}_1 - \vec{r}_2)$$

zato lahko uvedemo novo spr. $\vec{r}_{12} = \vec{r}_1 - \vec{r}_2$

Ker je Φ_{12} odv. le od \vec{r}_{12} dobimo še en V

$2B_2$
↳ drugi virialni koeficient

$\vec{r}_{12}, \vec{r}_{13}, \dots$ so neme spremenljivke: ko pointegriramo, te spremenljivke ni več. Člena in sta zato enaka (in vsi ostali), zato lahko pišemo

$$Q_N \approx V^N - V^{N-1} \cdot 2B_2 \cdot \frac{N(N-1)}{2}$$

$$Q_N \approx V^N - V^{N-1} \cdot B_2 \cdot N^2$$

Upoštevamo, da je delcev veliko $N \gg 1$, zato poenostavimo $N(N-1) \approx N^2$

Izračunali smo torej:

$$e^{-\beta F} \approx C \cdot \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}} \cdot [V^N - V^{N-1} B_2 N^2] = C \cdot \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}} \cdot V^N \left(1 - \frac{N^2 B_2}{V} \right)$$

Tedaj lahko izračunamo tlak:

$$F = -\frac{1}{\beta} \left[\ln C + \frac{3N}{2} \ln \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right) + N \cdot \ln V + \ln \left(1 - \frac{N^2 B_2}{V} \right) \right]$$

$$\approx -\frac{1}{\beta} \left[\dots + \dots + N \cdot \ln V - \frac{N^2 B_2}{V} \right]$$

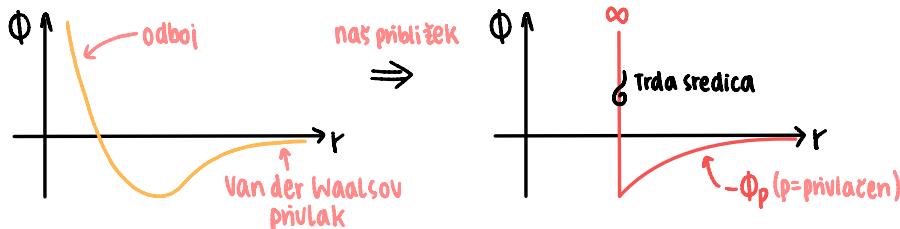
Edina člen, ki bosta prispevala k p.

Upoštevamo, da smo v limiti, ko so delci dovolj narazen in ta člen razvijemo po Taylorju

$$p = -\left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta = \frac{1}{\beta} \left[\frac{N}{V} + \frac{N^2 B_2}{V^2} \right] \Rightarrow \frac{\beta p}{s} = 1 + B_2 s$$

DRUGI VIRIALNI KOEFICIENT

Tipična odvisnost meddelčnega potenciala v plinih:

$$B_2 = \frac{1}{2} \int (1 - e^{-\beta \Phi}) dr^2 = \frac{1}{2} \int (1 - e^{-\beta \Phi}) 4\pi r^2 dr = 2\pi \int_0^\infty r^2 dr - 2\pi \int_0^\infty (1 - (1 - \beta \Phi_p)) r^2 dr =$$

privzeli, da je Φ odvisen
le od r , danimo integrali
po kotih

$$= 2\pi \frac{\delta^3}{3} - 2\pi \int_0^\infty \beta \Phi_p r^2 dr = 2\pi \cdot \frac{\delta^3}{3} - \beta \cdot d \quad \text{To zdaj nesemo v naš rezultat za tlak}$$

$$\Rightarrow P = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} B_2 = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} \left(\frac{2\pi}{3} \delta^3 - \beta d \right) = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} \cdot \frac{2\pi}{3} \delta^3 - \frac{N^2 d}{V^2}$$

→ Količine, ki so za nas interesantne

$$P = \frac{Nk_B T}{V} + \frac{N^2 k_B T}{V^2} \cdot \frac{2\pi}{3} \delta^3 - \frac{N^2 d}{V^2}$$

Spomnimo se, kako izgleda Van der Waalsova enačba stanja:

$$\left(\frac{P}{V} + \frac{a}{V^2} \right) (V_M - b) = RT$$

Razvijemo

$$\frac{P}{V} + \frac{a}{V^2} = \frac{RT}{V_M(1 - \frac{b}{V_M})} \approx \frac{RT}{V_M} \left(1 + \frac{b}{V_M} \right) = \frac{RT}{V_M} + \frac{RTb}{V_M^2}$$

$$\frac{P}{V} = \frac{RT}{V_M} + \frac{RTb}{V_M^2} + \frac{a}{V^2}$$

a → povezan s privlačnimi interakcijami med delci: $a = N^2 \cdot d$ integral privlačnega repa potenciala po prostoru

b → povezan s δ , torej z lastno prostornino molekul

Entropija

Do zdaj smo ugotovili: $\beta = 1/k_B T$, \bar{E} ustreza U , $e^{\beta F} = C \cdot \int e^{-\beta E} d\Gamma$

$$\left. \begin{aligned} \bar{E} &= \frac{d(\beta F)}{d\beta} = \left(\frac{\partial(\beta F)}{\partial \beta} \right)_V \\ \nu &= -\left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta = -\left(\frac{\partial(\beta F)}{\partial(\beta V)} \right)_\beta \end{aligned} \right\} \begin{array}{l} \text{Totalni diferencial } d(\beta F): \\ d(\beta F) = \bar{E} d\beta - \nu dV = \bar{E} d\beta - \nu \beta dV \end{array} \quad (1)$$

Ker je $\beta = \text{konst.}$

Energijski zakon: $dU = dQ - \nu dV \rightarrow d\bar{E} = dQ - \nu dV / \beta$

\bar{E} ustreza

$$\beta d\bar{E} = \beta dQ - \nu \beta dV \quad (2)$$

$$(1) - (2): d(\beta F) - \beta d\bar{E} = \bar{E} d\beta - \beta dQ$$

$$\begin{aligned} -\beta dQ &= -\frac{1}{k_B T} \cdot T ds \quad | \cdot k_B T \\ \Rightarrow \beta ds &= d(\beta F) - \underbrace{\beta d\bar{E} - \bar{E} d\beta}_{\text{Totalni dif.}} = d(\beta F) - d(\beta \bar{E}) = d(\beta(F - \bar{E})) \quad | \cdot (-k_B) \\ \Rightarrow ds &= \frac{dQ}{T} = k_B \cdot \frac{d(E - \bar{F})}{k_B T} = \frac{d(E - \bar{F})}{T} \quad \Rightarrow S = \frac{E - \bar{F}}{T} \text{ oz. } F = \bar{E} - TS = U - TS \text{ prosta energija} \end{aligned}$$

Ugotovili smo torej: $\bar{F} = F$, ker smo F dobili z integriranjem po farnem prostoru, se neka konstanta, na katero nadaljnje povprečevanje ne vpliva

(*) $S = k_B \beta \cdot (\bar{E} - F)$

Kanonična porazdelitev: $p(E) = C \cdot e^{-\beta(E-F)}$ | :C, Ln, ·(-1)

$$\Rightarrow -\ln \frac{p(E)}{C} = \beta(E - F) \quad (\text{To lahko zdaj vstavimo v (*)})$$

Računanje povprečij: $\bar{Y} = \int Y p d\Gamma$

$$\Rightarrow S = -k_B \int p \cdot \ln \frac{p}{C} \cdot d\Gamma \quad \text{Gibbsova formula za entropijo}$$

BOLTZMANOVA FORMULA

Pogledati moramo primerjavo med kanonično in mikrokanonično porazdelitvijo

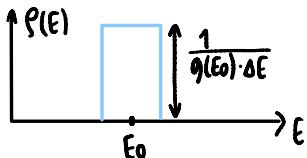
$$1 = \int p d\Gamma = C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma \quad \xrightarrow{\text{gostota stanj: } g(E) = \frac{d\Gamma}{dE}} = g(E) dE$$

$$\Rightarrow 1 = C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} g(E) dE \quad \xrightarrow{\text{narašča z E}} \text{eksponentno pada z E}$$

Mikrokanonična porazdelitev:

$$p(E) = \begin{cases} \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} & ; E_0 - \frac{\Delta E}{2} < E < E_0 + \frac{\Delta E}{2} \\ 0 & ; \text{sicer} \end{cases}$$

$$1 = \int p d\Gamma = \int p g(E) dE$$

To vstavimo v Gibbsovo formulo:

$$\begin{aligned} S &= -k_B \cdot \int p \cdot \ln \frac{g}{C} d\Gamma = -k_B \cdot \int \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} \cdot \ln \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E \cdot C} g(E_0) \cdot dE = \\ &= -k_B \cdot \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} \ln \underbrace{\frac{1}{g(E_0) \Delta E \cdot C}}_{=\Delta\Gamma} \cdot g(E_0) \cdot \Delta E = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta\Gamma) \end{aligned}$$

$$\Rightarrow S = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta\Gamma)$$

BOLTZMANOVA FORMULA ZA ENTROPIJO

$$\text{To beremo kot } S(E) = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta\Gamma(E))$$

→ Nanaša se na entropijo kot funkcijo energije, saj je parameter mikrokanonične porazdelitve en E_0

= velikost farnega prostora pri energiji, ki jo obravnavamo

Zgled: Entropija idealnega plina

$$e^{\beta E} = C \cdot V^N \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}}$$

$$F = -k_B T \cdot \ln(CV^N) - k_B T \cdot \ln(2\pi m k_B T)^{\frac{3N}{2}} = -k_B T \cdot \ln C - N k_B T \cdot \ln V - \frac{3N}{2} k_B T \cdot \ln(2\pi m k_B T)$$

$$\bar{E} = \frac{3Nk_B T}{2}$$

$$S = \frac{\bar{E} - F}{T} = \frac{3Nk_B}{2} + k_B \cdot \ln C + N k_B \cdot \ln V + \frac{3Nk_B}{2} \cdot \ln T + \frac{3Nk_B}{2} \cdot \ln(2\pi m k_B) =$$

$$= \underbrace{N k_B \ln V}_{\tilde{m} \frac{R}{M} \text{Na}} + \underbrace{\frac{3Nk_B}{2} \ln T}_{N = \tilde{m} \frac{M}{M} Na, Cv = \frac{3k_B}{2} N} + \text{konst.} = \tilde{m} \frac{R}{M} \cdot \ln V + \tilde{m} C_V \cdot \ln T + \text{konst.}$$

$$\tilde{m} \frac{Na}{R}$$

$$N = \tilde{m} \frac{M}{M} Na, Cv = \frac{3k_B}{2} N$$

Enaka kot pri TD

OD BOLTZMANOVE FORMULE H GIBBSOVNI

j, N_j število delcev v stanju j

:

Stanje sistema

Celotno stanje sistema podamo z vektorjem $\{N_1, N_2, \dots, N_j, \dots\}$ ki opisuje zasedenost posameznih stanj sistema

$$S = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta^r)$$

Multinomski simbol - pove nam št. načinov, na katere lahko razporedimo delce v sistemu:

$$\Delta^r = \frac{N!}{N_1! N_2! N_3! \dots (N-N_1-N_2-\dots)!} = \frac{N!}{N_1! N_2! \dots N_k!}$$

Za izračun bomo uporabili Stirlingovo formulo: $\ln N! \approx N \cdot \ln N - N$

$$\begin{aligned} \Rightarrow S &= k_B \cdot [\ln N! - \ln N_1! - \ln N_2! - \dots] = k_B \left[N \cdot \ln N - N - N_1 \cdot \ln N_1 + N_1 - N_2 \cdot \ln N_2 + N_2 - \dots \right] = \\ &= k_B \left[N_1 \ln N + N_2 \ln N + N_3 \ln N + \dots - N_1 \cdot \ln N_1 - N_2 \cdot \ln N_2 - N_3 \cdot \ln N_3 - \dots \right] = \\ &= -N \cdot k_B \left[\frac{N_1}{N} \cdot \ln \frac{N_1}{N} + \frac{N_2}{N} \cdot \ln \frac{N_2}{N} + \frac{N_3}{N} \cdot \ln \frac{N_3}{N} + \dots \right] \\ &= -N \cdot k_B \cdot \sum_{j=1}^k P_j \cdot \ln P_j \end{aligned}$$

Gibbs: $S = -k_B \left\{ P_j \cdot \ln \frac{P_j}{C} d\Gamma \right\}$

Vidimo: Dobili smo diskretno verzijo Gibbsove formule

$$P_3 = \frac{N_3}{N}$$